

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาระบบการทำงานในพื้นที่ตามระบบส่งเสริมการเกษตรเกี่ยวกับกระบวนการทำงานของศูนย์บริการฯ และบทบาทและกระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ๒) ศึกษาระบบสนับสนุนการทำงานตามระบบส่งเสริมการเกษตรเกี่ยวกับระบบข้อมูลสารสนเทศ ระบบพัฒนาบุคลากร ระบบการติดตาม และนิเทศงาน ระบบประเมินผลงาน ระบบการประชาสัมพันธ์ และระบบการสนับสนุนแผนของชุมชน

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ พื้นที่ดำเนินงานของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำในเขตอำเภอเมืองพิษณุโลก ๓ ตำบล ได้แก่ตำบลปากโทก ตำบลท่าทอง และตำบลวัดพริก ในเขตอำเภอบางระกำ ๓ ตำบล ได้แก่ ตำบลหนองกุดา ตำบลบึงกอก และตำบลบ่อทอง และในเขตอำเภอวัดโบสถ์ ๓ ตำบล ได้แก่ ตำบลท่างาม ตำบลหินลาด และตำบลบ้านยาง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบบันทึกกิจกรรมโดยการสังเกต การดำเนินกิจกรรม โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) นำข้อมูลมาวิเคราะห์ สังเคราะห์โดยการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ

ผลการศึกษาพบว่า ระบบการทำงานในพื้นที่ซึ่งมีศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล โดยศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพประกอบด้วย การดำเนินงาน และบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมระหว่างชุมชน รัฐ เอกชน แบบบูรณาการเริ่มตั้งแต่การคัดเลือกคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ โดยชุมชนเข้ามาทำหน้าที่บริหารจัดการศูนย์บริการฯ เช่น การจัดเก็บข้อมูลศูนย์ การจัดเวทีชาวบ้าน หน่วยงานต่าง ๆ เข้าร่วมบูรณาการทำงานในพื้นที่โดยใช้ที่ประชุมประจำเดือนคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ เพื่อร่วมกำหนดแผนปฏิบัติงานของศูนย์บริการฯ ในประเด็นกระบวนการได้มาของแผนชุมชน ดำเนินงานโดยใช้เวทีตำบล ๕ เวที เวทีหมู่บ้าน ๕ เวที ร่วมกับการศึกษาคูงานเพื่อกำหนดแผนพัฒนาการเกษตรที่ตรงกับสภาพปัญหา และความต้องการของชุมชน ในประเด็นการให้บริการของศูนย์ฯ เช่น การถ่ายทอดเทคโนโลยี บริการข้อมูลข่าวสาร บริการวัคซีน เป็นต้น โดยมีการให้บริการทั้งในศูนย์ฯ และนอกศูนย์ฯ สำหรับประเด็นเครือข่ายการเรียนรู้และกิจกรรม มีการเชื่อมโยงเครือข่ายกิจกรรม โดยตัวสมาชิกเองเป็นสมาชิกกลุ่มกิจกรรม โครงการหลาย ๆ โครงการ การเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างกลุ่มกิจกรรมในลักษณะการแลกเปลี่ยนทั้งกิจกรรมถ่ายทอดความรู้ และการเชื่อมโยงในรูปแบบการเชื่อมโยงวัดคู่คิบบ

ส่วนบทบาท และกระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่นั้น มีบทบาทในการเป็นวิทยากรกระบวนการจัดทำเวทีชุมชน การเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ในสาขาที่ตนเองมีความถนัด และบทบาทในการเป็นผู้ประสานงานระหว่างหน่วยงานกับชุมชน โดยในกระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่จะใช้ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล เป็นกลไกในการทำงาน การร่วมกำหนดแผนปฏิบัติงานของศูนย์ฯ โดยใช้ที่ประชุมประจำเดือนคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ สำหรับระบบสนับสนุนการทำงานในพื้นที่ซึ่งประกอบด้วย ๖ ระบบย่อย คือ ระบบข้อมูลสารสนเทศ ระบบพัฒนาบุคลากร ระบบการติดตามนิเทศงาน ระบบการประเมินผล การประชาสัมพันธ์ และการสนับสนุนแผนชุมชน พบว่า ๑) ระบบข้อมูลสารสนเทศ มีทั้ง

ข้อมูลที่จัดเก็บและเผยแพร่มีทั้งรูปแบบเอกสาร แผ่นซีดี-รอม และช่องทางอินเทอร์เน็ต และข้อมูลที่จัดเก็บและใช้ประโยชน์ในชุมชนเอง ๒) ระบบพัฒนาบุคลากร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเข้าร่วมในการรับการฝึกอบรม ประชุม รวมทั้งเวทีชุมชน ทำให้เกิดทักษะในการเป็นวิทยากรกระบวนการ ทักษะในการสังเคราะห์ / สรุปบทเรียน ๓) ระบบการติดตามนิเทศ มีการจัดทีมนิเทศที่มีเจ้าหน้าที่จากทุกฝ่าย โดยมีหัวหน้าฝ่าย / กลุ่ม เป็นหัวหน้าทีมนิเทศ มีการกำหนดประชุมนิเทศร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ๔) ระบบการประเมินผล มีการประเมินผลบุคคลเพื่อเลื่อนขั้นเงินเดือนประจำปี เลื่อนระดับ การประเมินผลการดำเนินงาน โครงการทั้งโดยชุมชน และโดยหน่วยงานที่ดำเนินการเอง ซึ่งเป็นการประเมินผลแบบมีส่วนร่วม ๕) ระบบการประชาสัมพันธ์ ดำเนินการหลายช่องทาง เช่น ป้ายประชาสัมพันธ์ สื่อมวลชน และการประชาสัมพันธ์ โดยผ่านคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ นอกจากนี้ยังมีการประชาสัมพันธ์ โดยช่องทางเว็บไซต์ของสำนักงานเกษตรจังหวัด ๖) ระบบการสนับสนุนแผนของชุมชน มีช่องทางสนับสนุนทั้งจากกลุ่มกิจกรรมที่เกิดจากเวทีชุมชนเอง และหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งส่วนราชการระดับภูมิภาคและอบค.

Abstract

The research aimed at 1) studying the field operation system of agricultural extension system in relation with the implementation of Extension Agents and the Sub-District Agricultural Technology Transfer Centre (SATTC) and 2) studying the supporting operation system concerning the sub-systems of information management, personnel development, monitoring and supervision, evaluation, publicization, and community plan support, respectively. The example in this research were SATTC in nine districts, 3 districts of Maung were Parktok, Tatong and Watprik districts, 3 districts of Bangrakam were Nongkula, Buengkok and Bortong district, and 3 districts of Watbot were Tangam, Hinlard and Banyang. Apparatus in this research was recorded data by observation. The activity of research used participatory action research then analysis and synthesis the data by workshop with participant.

The result had shown that to be the driving force of the filed operation system, SATTC could be enforced with participatory management in integration manners of all relevant parties (community – state – non-state). Upon the selection of the Centre's Committee, the community could take active participation in the Centre's management such as data collection, community forum organization, whereas the other agencies concerned could attend the Centre's monthly meetings for setting up the Centre's integrated action plans. In the stage of formulation of community plan, it could be done through five community forums at village and five sub-district levels and study visits in order that the community could be conceptualized with self-reliant community development for setting up agricultural development plan in line with its own existing problems and needs. The Centre's services such as technology transfer, information provision, vaccination services could be available on site and at the Centre. All activities concerned for the learning process could be linked to facilitate the farmers' participation and effectively utilization the resource pooling. The Extension Agents could get familiar with the newly established roles: trainer of learning process, community forum organizer, agent of technology transfer, coordinator between all agencies concerned and the community. The Extension Agents could use the Centre's as the main channel of extension services at field level so they took part in the Centre's monthly meeting and formulating the Centre's action plans.

For the supporting operation system, it found that the improvement of information management could be done by collecting information in forms of documents, CD-ROM, internet available for the community's utilization. Personnel development could be emphasis on improving Extension Agents' capabilities through trainings, meeting, and community forums for more effective training, synthetic, and moderatorial skills. The monitoring and supervision could be done in form of monitoring team with participation of all relevant agencies. The Head of Group/Sub-division could be assigned as the team

leader. The meeting for monitoring team and the monitored agencies for discussion could be done. The evaluation for occupational promotion and transfer could focus with the overall aspects of the project with participation of the community and the implementing agencies. In cooperation with the Centre, publicization could be do through various channel such as billboard, mass media, public relations, and the Provincial Agricultural Extension Office's website. The establishment of the channel for supporting activities initiated from public forums, other agencies, and Sub-district Administrative Office (SAO) could be done for community plan support.